

Stinas

artiklar 39

INNEHÅLL

- 3 Norrland
- 4-7 El Salvador
- 8-11 Venezuela
- 12 Varför väljer många med autism engelska?
- 13 Nose work
- 14-15 Handstil
- 16 ICQ
- 17 Pokémon GO
- 18 Pingviner har uruselt smaksinne
- 19 Varför är äldre framåtkrökta?
- 20-21 Rullstolarnas historia och utveckling
- 22-23 Första hissarna
- 24-25 Middagsbjudning
- 26-28 Alkomätare och alkolås
- 29 Visste du att...?
- 30 Styrka i peppar
- 31 Utländskt accentsyndrom
- 32-34 En eller flera flätor i håret
- 35 Barn behöver pilliga utmaningar i vardagen

Norrland

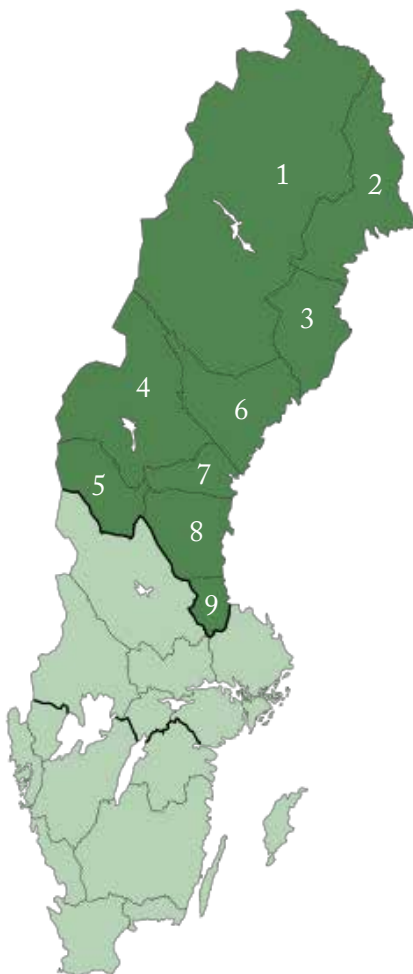
KÄLLA: tidningenangermanland.se,
TV4.se

Det råder delade meningar om
Norrlands gränser.

Jag, från södra Hälsingland, hävdar
att Dalälven är gränsen.

I tv-serien Norrlandspolisen räknar
man länen:

Norrbotten (norra halvan av landskapet Lappland **1**) och hela Norrbotten **2**), Västerbotten (södra halvan av landskapen Lappland **1** och hela Västerbotten **3**), Jämtland (landskapen Jämtland **4** och Härjedalen **5**), Västernorrland (landskapen Ångermanland **6** och Medelpad **7**) samt Gävleborg (landskapen Hälsingland **8** och Gästrikland **9**).

El Salvador

El Salvador, formellt Republiken El Salvador, är en stat vid den central-amerikanska stillahavskusten. Landet gränsar i väster till Guatemala och i norr och öster till Honduras. El Salvador är den minsta staten i Centralamerika och den enda utan kust mot Karibiska havet, men har dock kust mot Stilla havet.

Historia

Äldre historia

Ett uto-aztekiskt indianfolk, pipil, härskade i El Salvador innan spanjorerna kom på 1520-talet. Spanjorerna möttes av motstånd under flera decennier. En resning mot Spaniens herravälde ägde rum 1811 och El Salvador blev självständigt från Spanien 1821. Landet var med en kort tid i Mexikanska imperiet under Agustín de Iturbide och frigjorde sig från Centralamerikanska federationen 1838. Fullt självständigt blev dock inte landet förrän 1842. 1800-talet präglades av sociala orättvisor, en liten rik och konservativ elit av mark- och plantageägare styrde El Salvador som en oligarki medan resten av befolkningen levde i fattigdom och misär. All opposition krossades brutalt och landet knöt starka band till USA.

1900-talets historia

Under början av 1900-talet började den gamla samhällsordningen att sakta luckras upp i takt med att allt fler röster för politiska och sociala reformer höjdes och den styrande eliten fick allt svårare att ignorera dem.

Under 1930-talet började det på allvar komma krav på demokrati och sociala reformer. Ett stort bondeuppror bröt ut 1931, men krossades brutalt i en massaker där 30 000 människor dödades. Det blev inledningen på en blodig och turbulent tid i landets historia. Under de årtionden som följde skulle makten växla mellan civila och militära regeringar, men nästan samtliga av dessa kom att präglas av samma konservatism som tidigare, vilket fick till följd att väldigt lite förändrades. Vid 2 tillfällen under denna tid hade landet dock reforminriktade regeringar, dels under 9 månader 1944 under Andrés Ignacio Menéndez, sedan ännu en gång 1960 efter det att flera tusen studenter vid Nationaluniversitetet hade protesterat mot att regimen upphävde de medborgerliga fri- och rättigheterna. Regeringen svarade med våld och detta blev en av orsakerna till att en grupp liberalt och socialistiskt orienterade officerare gjorde en kupp. De tillsatte en ny regering, kallad "Regeringsjuntan", som bestod av både civila och militärer. Den nya regeringen försökte tillmötesgå folket genom att påbörja genomförandet av en rad sociala och politiska reformer, men den hann bara sitta i 3

månader innan den störtades av en motkupp stödd av den konservativa högern. De reformer som Regeringsjuntan påbörjat gick därmed om intet.

1969 utkämpades under sex dagar det så kallade fotbollskriget mot grannlandet Honduras.

Vid presidentvalet 1972 kunde för första gången en centervänsterkoalition, UNO, ställa upp med en egen presidentkandidat, kristdemokraten José Napoleón Duarte. När valnämnden uppgav att UNO vunnit stoppade regeringen all nyhetsförmedling, och 3 dagar senare meddelade valnämnden att Arturo Armando Molina från det konservativa PCN var den verkliga vinnaren. Lite liknande var det vid parlamentsvalen 1974 och 1976, och under presidentvalet 1977.

Regeringen använde sig bland annat av misshandel av kandidater och rösträknare för att säkra sitt maktinnehav.

Modern tid

Sedan inbördeskriget tagit slut har den politiska situationen i El Salvador förbättrats avsevärt, stegvis har avgörande steg mot demokrati tagits under 1990-talet och de senaste president- och parlamentsvalen i landet har betraktats som fria och demokratiska. Den konservativa högern organiserade sig på 1980-talet i partiet Alianza Republicana Nacionalista (ARENA) och behöll makten fram till valet 2009 då det socialdemokratiska oppositionspartiet, och före detta gerillagruppen FMLN, gick segrande ur valet.

I presidentvalet 2019 segrade Nayib Bukele, en då 37-årig tidigare borgmästare i San Salvador som gick till val utan något av de två dominerande partierna i ryggen. Med sin hårdföra politik väcker Bukele oro för auktoritära tendenser, men han har vunnit stort väljarstöd med sin kamp mot gängbrottsligheten. Parlamentsvalet 2021 blev en jordskredsseger för Bukeles parti.

Geografi

El Salvador ligger i Centralamerika. Det har en total yta på 21 040 km². Landet är stort som Uppland och Södermanland tillsammans och det minsta i kontinental Amerika.

El Salvador gränsar till Guatemala och Honduras, och är det enda centralamerikanska land som inte har en kust mot Västindien. Den högsta punkten i landet är Cerro El Pital (2 730 meter).

Hydrografi

Inom landets gräns finns 320 km² vatten, och flera små floder flyter igenom El Salvador in i Stilla havet, bland annat Goascorán, Jiboa, Torola, Paz och Rio Grande de San Miguel. Bara den största floden, Lempa, som flyter från Honduras och genom El Salvador ut i havet, är farbar för kommersiella skepp. Det har bildats ett antal sjöar i vulkankratrar, de viktigaste är Ilopangosjön (70 km²) och Coatepeque (26 km²). Güija är landets största naturliga sjö (44 km²), och flera artificiella sjöar har skapats vid dammprojekt.

Klimat

Längs kusten råder tropiskt klimat med en regntid från maj till oktober. I höglandet är klimatet tempererat. El Salvador kallas ibland Vulkanernas land och här förekommer ofta jordbävningar och vulkanisk aktivitet. Orkaner förekommer.

Miljöproblem

Några av El Salvadors miljöproblem är avskogning med åtföljande jorderosion, vattenföroreningar och att giftigt avfall förorenat en del av marken.

Administrativ indelning Departement

El Salvador är indelat i 14 departement (departamentos): Ahuachapan, Cabanas, Chalatenango, Cuscatlan, La Libertad, La Paz, La Union, Morazan, San Miguel, San Salvador, Santa Ana, San Vicente, Sonsonate och Usulután.

Ekonomi och infrastruktur Näringsliv

El Salvador är ett utvecklingsland vars ekonomi drabbades hårt av 1980-talets förhärjande inbördeskrig. Det är främst ett jordbruksland. Ett fåtal familjer har behärskat näringslivet och inkomstklyftorna är mycket stora. Storjordbruken är ensidigt inriktade på exportgrödor: kaffe, bomull och socker. Den stora massan försörjer sig som lantarbetare på plantagerna och odlar för eget bruk bland annat majs, hirs och bönor. En jordreform påbörjades 1980, men blev aldrig genomförd.

Före krigsåren hade El Salvador byggt upp en industri som hörde till Centralamerikas främsta (livsmedel, verkstads- och kemiska produkter), men näringslivet ödelades av kriget och landet blev alltmer beroende av bistånd, som främst kom från USA.

Under senare år har El Salvadors ekonomi försvagats p. g. a. ett undermåligt skattebetalningssystem, nedläggning av fabriker, låga världsmarknadspriser på kaffe, orkanen Mitch 1998 och en förödande jordbävning 2001. Några positiva punkter är en låg inflation och att den sammanlagda exporten har ökat avsevärt. 2010 beräknades 36,5% av befolkningen leva under fattigdomsgränsen.

Landet har sedan 2001 ingen egen valuta. Den 8 juni 2021, på initiativ av president Bukele, infördes kryptovalutan Bitcoin som en andra valuta.

Energi och råvaror

53,1% av elektriciteten produceras av fossila bränslen, 31,3 % av vattenkraft och 15,5% från övriga förnybara energikällor.

Transporter

Den viktigaste hamnen för såväl import som export ligger i staden Acajutla.

Utbildning

Andelen läskunniga 2015: 88%.
Män 90,4%. Kvinnor 86%.

Befolkning

Resultaten från visade att tidigare befolkningsprognoser var grovt över-skattade. Prognoserna som användes vid folkräkningen 2007 baserade sig på folkräkningen 1992 och därefter förväntade demografiska mönster (som migration, födslo- och dödstal) tydde på att landets invånarantal skulle ligga på 7,1 miljoner 2007. Folkräkningen gav ett resultat på endast 5,7 miljoner, nästan 20% lägre än vad som förväntades. Som förklar-ningar har framförts mycket större utflyttning än antal födselar, främst till USA där uppskattningsvis 2,5 miljoner salvadoraner har bosatt sig.

Statistik Demografi

Folkmängd 6 628 702 (2024)
Befolkningsförändring 0,34% (2024)
Födelseetal 17,1/1 000 inv. (2024)
Dödstal 5,9/1 000 inv. (2024)
Förväntad livslängd 75,9 år (2024)
Flyttningstal -7,7/1 000 (2024)

Åldersfördelning

0–14 år	25,3% (2024 est.)
15–64 år	66,3% (2024 est.)
65 och över	8,4% (2024 est.)

Könsfördelning

Total 0,92 man/kvinna (2024)

Etnicitet

Majoritetsbefolkning mestiser
Etniska minoriteter vita, svarta
och ursprungsbefolkning (inkl. Lenca,
Kakawira, Nahua-Pipil)

Språk

Officiellt språk spanska
Talade språk spanska och nawat

Religion 2003

Katoliker 57,1%
Protestanter 21,2%
Ateister (icke troende) 16,8%
Jehovas vittnen 1,9%
Andra – bl. a. mormoner – 2,3%.

Sociala förhållanden Barnarbete

2007 hade landet 179 303 barnarbetare (arbetande i åldern 5–7 år), cirka 4%. Enligt landets lagstiftning får dock barn under 14 år inte arbeta. Deras arbete är sällan formellt och det rådde 2018 brister i den uppfölj-ningen. Totalt beräknades cirka 100 000 barn arbeta 2018, främst inom jordbruk, handel och industri. Unicef gjorde bedömningen att antalet barnarbetare ökade under Covid-19-pandemin.

Ungdomsarbetslöshet

Ungdomsarbetslösheten var 2013 12,4%. Något lägre bland män – 11,8% – än kvinnor – 13,6%.

Hälsa

Fetma	2014	2016
Andel	20,1%	24,6%
Undervikt barn <5 år	2014-	
Andel av befolkningen	5%	

Venezuela

Venezuela, formellt Bolivarianska republiken Venezuela (spanska: República Bolivariana de Venezuela) i norra Sydamerika gränsar till Brasilien, Colombia och Guyana. Landet har kuster mot Karibiska havet och Nordatlanten och delar sjögränser med Aruba, Bonaire, Curaçao och Trinidad och Tobago. Tidszonen är UTC -4,5.

Sedan december 2005 är Venezuela medlem i det ekonomiska samarbetet Mercosur tillsammans med Brasilien, Argentina, Paraguay och Uruguay, men landet måste fortfarande genomföra flera reformer för att få rösträtt i organisationen. Ekonomiskt dominerar landet av gruv- och petroleumindustri. Olje- och malmprodukter är också de största exportprodukterna. 1998-2013 dominerades landets politiska liv helt av president Hugo Chávez. 1998-2003 lades Simón Bolívars namn till i Venezuelas formella namn, fattigdomen nära halverades och analfabetismen utrotades. Efter ett folkomröstningsbeslut 2009 förändrades även vallagarna så att omvals begränsningarna för natio-

nella och lokala val avskaffades. Kulturellt och geografiskt räknas Venezuela till Karibien. Landets natur är känd för sin mångfald. I Venezuela finns bl. a. Angelfallen, som med sin fallhöjd på 979 meter är världens högsta vattenfall. Befolkningen består till större delen av mestiser samt människor med spanskt och afrikanskt ursprung. 85% av befolkningen bor längs kusten i norr. Ursprungsbefolkningen, som till stor del bor i söder, utgör en liten del av befolkningen men har stor kulturell betydelse.

Historia

Christofer Columbus kom som den förste europén till Venezuela 1498 under sin tredje resa till Amerika och 1522 upprättades de första permanenta spanska bosättningarna i Sydamerika i dagens Venezuela. Venezuela förblev en del av flera olika spanska kolonier fram till självständigheten 1811 och bildade med Colombia och Ecuador Storcolombia 1819. Under de följande självständighetskrigen fram till 1830 ledde flera generaler under Simón Bolívar Venezuelas arméer i frihetskampen i Colombia, Panama, Ecuador, Peru och Bolivia.

1830 blev Venezuela en självständig republik under ledning av José Antonio Páez, som dominerade politiken till 1848, då han tvingades i exil. Därefter följde en tid av oroligheter och starka motsättningar mellan liberaler och konservativa. 1870 tog general Blanco makten och skapade lugn med diktatoriska medel.

Under Juan Vicente Gómez hårda diktatur 1909–1935 förbättrades landets ekonomiska läge i och med oljefynden. Diktaturen och därmed förtrycket upphävdes under 1930-talet, och en ny, mer demokratisk författning antogs 1936. Efter en kupp 1945, organiserad av det största partiet Acción Democrática, störtades militärdiktaturen men återinfördes efter en ny kupp 1948.

Genom ytterligare en kupp kom Acción Democrática, med dess ledare Rómulo Betancourt som president, åter till makten och tvingade militären att dra sig ur inrikespolitiken 1958. 1959-1998 turades socialdemokrater och kristdemokrater om att styra och sociala reformer infördes. 1975 nationaliserades oljan, vilket då förbättrade möjligheterna till vidare reformer.

Oljeintäkterna gjorde att landet var ganska välmående. Sjunkande oljepriser bidrog dock till social oro mot slutet av 1980-talet och 1992 genomfördes 2 kufförsök som rubbade bilden av ett stabilt land.

Oroligheterna fortsatte fram tills Hugo Chávez valdes till president. Han tillträdde 1999 och genomförde en grundlagsändring för att fränta parlamentet dess makt och inledde vad han kallade ”den bolivarianska revolutionen”, ett delvis hemsnickrat socialistiskt samhällsexperiment.

Krisen

Hugo Chávez dog 2013 och efterträddes som president av Nicolás

Maduro. Landet befinner sig i en djup kris och ett 50-tal stater erkänner inte dess regering. Ekonomin är i fritt fall, med djup misär och utbredd våldsbrottslighet som följd. Det auktoritära styret under Chávez efterträdare Nicolás Maduro har lett landet med järnhand.

Geografi

Naturliga regioner

Traditionellt delas Venezuela upp i 4 naturliga regioner.

I nordväst ligger Maracaibosänkan med Maracaibosjön och Venezuelabukten.

Andernas nordostliga utlöpare, Cordillera de Mérida, sträcker sig från gränsen till Colombia i sydväst mot Karibiska havet i nordost. Här ligger Venezuelas högsta berg, Pico Bolívar, med 4 978 m.ö.h.

De centrala delarna av landet upptas av slättlandet Los Llanos som sträcker sig från den colombianska gränsen till Orinocoflodens delta som mynnar ut i Nordatlanten i öster.

I sydost sträcker sig Guyanas högland in i Venezuela från väster. Här finns bl. a. Angelfallen, världens högsta vattenfall. I sydväst ligger Amazonas nordliga avslutning.

Venezuelas flodsystem domineras av Orinocoflodens avrinningsområde, ett av Latinamerikas största.

Naturtillgångar: petroleum, naturgas, järnmalm, guld, bauxit, vattenkraft, diamanter.

Klimat

Klimatet är tropiskt men svalare och torrare i de höglänta delarna av landet. Landet har både torrperioder och översvämningar. De senare orsakar ofta jordskred.

Miljö

Några av Venezuelas miljöproblem är att flera stora sjöar (bl. a. Lago de Valencia och Lago de Maracaibo) är förorenade av avloppsvatten, olja och annat och att skogen avverkas för mycket. Därtill kommer problem med jordförstöring p.g.a. stads- och industriföroreningar. Detta är särskilt ett problem längs den karibiska kusten. Även en del av gruvdriften hotar regnskogens ekosystem. 2020 framställdes nästan 70% av elen av vattenkraft och resten av fossila bränslen.

Geologi

I nordöst ligger den naturliga asfalt-sjön Lago Bermudez.

Politik

Hugo Chávez var Venezuelas president från 1999 fram till sin död 2013. Han var också ordförande i regeringspartiet Partido Socialista Unido de Venezuela (PSUV). Landets politiska liv har de senaste åren dominerats av PSUV och oppositionsalliansen Mesa de Unidad. PSUV har majoritet i kongressen, men lokalrepresentanter för Mesa de Unidad nådde stora framgångar i lokalvalen 2008, då de bl. a. vann makten i Distrito Capital,

Caracas och oljerika Carabobo. Hugo Chávez sjösatte sitt samhällsprojekt ”21:a århundradets socialism”.

Hugo Chávez efterträddes som president av Nicolás Maduro. Hans parti förlorade makten i parlamentet 2015, och efter att ha utropat sig till segrare i presidentvalet 2018 ifrågasattes Nicolás Maduros rätt till presidentämbetet både nationellt och internationellt. Flera länder har ställt sig bakom nationalförsamlingens ledare Juan Guaidó, som utropat sig själv till tillförordnad president.

Administrativ indelning

Venezuela är indelat i ett federalt distrikt, Distrito Federal, en federal besittning, Dependencias Federales, samt 23 delstater (estados): Amazonas, Anzoategui, Apure, Aragua, Barinas, Bolivar, Carabobo, Cojedes, Delta Amacuro, Falcon, Guarico, Lara, Merida, Miranda, Monagas, Nueva Esparta, Portuguesa, Sucre, Tachira, Trujillo, Vargas, Yaracuy och Zulia.

Dependencias Federales består av elva federalt kontrollerade ögrupper med sammanlagt 72 öar, däribland nationalparken Archipiélago de Los Roques.

Ekonomi

Venezuela är oljeproducenter vars ekonomi domineras av oljan (25% av landets BNP och 90% av exportinkomsterna), vilket gör ekonomin känslig för internationella konjunkturen; Venezuela tillväxt är mycket

beroende av oljeexport till omvärlden, Den påverkar det politiska systemet och möjliga politiska reformer i landet (oljeinkomsterna står för 50% av statsbudgetens inkomster). Det låga oljepriset 2015 och 2016 orsakade allvarliga ekonomiska bekymmer.

1998-2008 minskade fattigdomen från 48 till 28%, enligt statistik från FN.

Under den internationella lågkonjunkturen som följde av finanskrisen 2008 var Venezuela 2010 det enda landet i Sydamerika med negativ ekonomisk utveckling (cirka -2%). Venezuela är fr.o.m. 2006 en del av handelsblocket Mercosur.

Venezuela har världens största oljereserver och var tidigare Latinamerikas mest välmående land, men på senare år har ekonomisk vanskötsel i kombination med sjunkande oljepriser orsakat den värsta krisen i landets historia.

Levnadsförhållandena i Venezuela har på kort tid gått från normalt välstånd för regionen till direkt misär för majoriteten av invånarna. Sällan har läget försämrats så snabbt i ett land som inte är i krig. Hungern är nu utbredd och människor dör i sjukdomar som tidigare var lätta att bota.

I början av 2000-talet satsades det stort på utbildning, vilket ledde till en ökning av andelen skolbarn. Den senaste tidens kris i landet har dock lett till att många barn inte längre går i skolan alls.

Kultur

Några kännetecken för den hortikulturella, indianska kulturen före den spanska erövringen är deras hållristningar och bosättningar, shabono. Det är en rund byggnad runt en öppen plats, 90-200 meter i diameter.

Venezuelanska konsten dominerades fram till slutet av 1800-talet av religiösa motiv. Därefter blev historiemåleri med nationalistiska övertoner vanliga, med Martin Tovar y Tovar som den mest kände företrädaren. Under 1900-talet blev modernismen dominerande. Den mest kände venezuelanske arkitekten är troligen Carlos Raúl Villaneuva.

En av Venezuelas mest välkända musikstilar är joropo, med sina polyrytmiska mönster där en sångare ackompanjeras av traditionella, fyrsträngade instrument som bandola, cuatro och maracas samt, i dag, basgitarr. Polyrytmiskt betyder att flera olika rytmer spelas till varandra, men rytmernas mest betonade slag, ettan i takten, sammanfaller. Längden av en takt bevaras, men den delas in olika, t. ex. en rytm med 3 slag per takt mot en med 2 slag per takt.

Sport

I Venezuela är både baseboll och basket mer populärt än cricket och fotboll, till skillnad från i övriga Sydamerika. Venezuela har aldrig deltagit i fotbolls-VM.

Varför väljer många med autism engelska?

Många barn och ungdomar med autism väljer att enbart prata och skriva på engelska, trots att de har svenska som modersmål.

KÄLLA: sverigesradio.se

Vad beror detta på?

Det finns flera olika teorier kring detta. En teori man hör ganska ofta är den att de får engelskan från gaming och den digitala världen.

Precis som alla ungdomar.

Men många hävdar att ungdomar med autism dels är mer i den världen och dels suger åt sig mer av det de hör genom internet och tv-tittande än via sociala interaktioner.

En annan teori är att det handlar främst om de sociala aspekterna i kommunikationen.

Andraspråket har sällan samma känslomässiga intensitet. Det är mer kopplat till rationellt tänkande och mindre känslomässigt förankrat.

En svordom eller ett ”jag älskar dig” känns för de flesta starkare på förstaspråket.

Så för någon som har svårt med känslor och outtalade regler, kan användningen av ett andraspråk skapa en distans och göra kommunikationen lättare.

Det kan också vara att man känner sig mer avslappnad när man talar engelska eftersom förväntningarna på att kommunicera på ett kompetent sätt kan vara lägre än om man talar svenska.

Nose work

Inom polisen eller tullen skulle man nog kalla det saksök.

Nose work är en sport som bedrivs inom brukshundklubbar och går helt enkelt ut på att hunden ska hitta gömda små doftande bitar av något.

Olika hundar har olika motivation att leta. En del är väldigt matfixerade och är fokuserade på det, medan andra far iväg som en kanonkula och letar intensivt efter saker eller spår av något. Ett speciellt halsband på betyder att det är dags att ”jobba”, i det här fallet leta. Detta förstärks med kommandot ”leta” och/eller en gest.

Antingen kan man vid träning och uppvisning visa den kopplade hunden exakt var den ska leta, eller så kan man släppa den att leta på egen hand.

När man tävlar i nose work, vilket man kan se i filmer på Youtube, kan en gren t. ex. heta behållarsök. Då ska hunden leta i lådor framför sig på golvet.

En annan gren är fordonssök. Det kan t. ex. handla om en båt eller en upp-och-nervänd kanot på land.

I utomhussök ska hunden söka på backen.

Utomhus är det förstås helt andra förhållanden och förutsättningar.

(Svenska Mässan/Anna Sigvardsson Högborg)

Handstil

KÄLLA: Wikipedia, SVT

För det latinska alfabetet finns det två huvudsakliga grupper av handstilar, skrivstil eller textning. I skrivstil binds de enskilda bokstäverna i varje ord ihop, medan de i textning är fristående på samma sätt som i tryckt skrift.

Den skillnad i handstil som finns mellan olika personer är en förutsättning för att namnteckningar ska kunna användas för att identifiera en person. Barn eller vuxna som nyligen lärt sig skriva har ofta en ojämn handstil, men med mer övning blir den för det mesta jämnare och mer lättläst. Särskilt personer som skriver mycket för hand kan lägga sig till med en handstil som kan vara svårtolkad för andra. En kliché i detta sammanhang är att läkare (som skriver recept för hand) anses ha en mer oläslig handstil än andra. I de fall det stämmer beror det nog mest på stress och slarv.

Genom att studera en persons handstil anser sig vissa kunna utläsa såväl allmänna som mer detaljerade personlighetsdrag, se grafologi. Vissa drag från handstilen anses vara direkt överförbara på personligheten. T. ex. tyder en jämn handstil på en balanserad person, en framåtlutande på en ivrig person.

Det sägs ofta att tjejer skriver finare än killar.

Exempel

Ett tydligt exempel på att det sistnämnda inte alls behöver stämma såg jag i matprogrammet Kockarnas kamp. Programledaren Pär Lernström, född 1980, skriver väldigt snyggt på menytaflor.

I min familj har vi väldigt olika handstilar; mamma född i slutet av 50-talet, pappa född i slutet av 40-talet, min storebror född 1980 och jag född 1984 med funktionsnedsättning som ger sämre styrka och uthållighet i händerna en del och därmed även förmågan att skriva raka snygga bokstäver. Det är aldrig något tvivel om vem som skrivit. Mamma har en mycket mindre handstil än mig.

Min mammas och min mormors handstilar skiljde sig också väldigt mycket åt. Mormor som var född i början av 1930-talet skrev skrivstil som för mig var väldigt svårläslig.

Ett exempel på någon som (efter stroke) tvingades bli vänsterhänt har jag i slakten och det är fortfarande ganska fina bokstäver, men ”skakigare”.

Handstilen ljuger inte

Handstilen är faktiskt ett knep som polisen använder för att utreda olika typer av brott, framför allt narkotikabrott. Om de hittar ett brev kan de i utredningen be en misstänkt skriva på olika sätt för att analysera om det är just den personen som skrivit.

Eller om en underskrift är förfalskad när någon köpt något i någon annans namn.

I ett tv-program där man iscensatte bankrån för att visa hur utredningsarbete går till hade en ”rånare” skrivit Från Farmor på ett kuvert med bytespengar i. Utredarna kom väldigt snabbt fram till att farmor inte skrivit på kuvertet utan att det var den unga förbryterskan själv, bl. a. för att bokstäverna i skrivstilen inte var korrekt ihopbundna. Vilket man fick lära sig i skolan förut, men inte så mycket nu längre.

Det man däremot gör i dagens skola är att låta vänsterhänta få vara det.

ICQ (I seek you)

KÄLLA: Wikipedia

ICQ (på engelska homofon till I seek you, ”jag söker dig”) är ett program för att skicka direktmeddelanden (IM, Instant Messages) till internetanvändare som man har inlagda i en kontaktlista.

Programmet byggdes av Arik Vardi, Yair Goldfinger, Sefi Vigiser och Amnon och deras israeliska företag Mirabilis. ICQ lanserades 1996, 1998 köptes Mirabilis upp av America Online (”AOL”) för 407 miljoner dollar^[1] och år 2010 av ryska Mail.Ru Group (numera vid namn VK). Själva protokollet ICQ använder sig av för att skicka meddelanden heter OSCAR.

Det finns idag många fler program för ICQ-nätverket än det som utvecklats av Mirabilis och AOL. Några exempel på alternativa klienter är Miranda IM, Pidgin, Adium och Licq.

Under en period i slutet av 1990-talet var ICQ ledande inom direktmeddelanden sett till antalet användare och 2001 nådde tjänsten sin topp med över 100 miljoner användare.

Man passerades sedan av Microsofts Live Messenger innan den konkurrerades ut av Skype, och den öppna standarden XMPP/Jabber som tillåter chatt mellan olika chattnätverk och används av bland annat Google Talk och Facebook Chat (delvis). ICQ har fortsatt att vara stort i Ryssland och sedan 2010 har tjänsten ryska ägare. 2014 var första året sedan det tidiga 00-talet som ICQ ökade i antalet användare, främst tack vare en ny smartphoneapp.

Användare av ICQ identifieras genom en sifferkod som tidigare kallades för UIN (”Universal Internet Number”) men som Mirabilis senare valde att bara kalla för ICQ#.

Nedläggning

Den 24 maj 2024 meddelade den nuvarande ägaren VK på webbplatsen icq.com att ICQ-tjänsten kommer att stängas den 26 juni 2024.

Pokémon GO

Pokémon GO är ett platsbaserat spel med förstärkt verklighet som utvecklats av Niantic och utgivet av Niantic för IOS samt Android. Spelet släpptes i juli 2016 och låter spelare fånga, strida och träna virtuella Pokémon som dyker upp ute i den riktiga världen med hjälp av smartphonens GPS och kamera. Spelet är gratis att spela, men har köp tillgängliga i spelet. I Sverige släpptes spelet den 16 juli 2016.

Ett armband vid namn Pokémon Go Plus med en liten brosch utvecklad av Nintendo släpptes den 16 september 2016.

Den använder sig av Bluetooth för att ansluta till användarens telefon och med en lysdiod meddela bäraren när en Pokémon är i närheten.

Spelupplägg

Olika Pokémon finns i olika miljöer; t. ex. hittas vatten-Pokémon nära vattendrag.

Det kommer med ojämna mellanrum även evenemang inuti spelet där olika Pokémon dyker upp extra ofta och där spelarna under en begränsad tid får särskilda fördelar i spelet.

Spelarna kan även byta Pokémon med varandra för att utöka sin samling. Man kan även få Pokémon från att slåss mot dem i s. k. gym. Det kallas för en raid.

Det är vanligt att flera spelare går samman och besegrar extra starka s. k. legendariska Pokémon vid raids.

Ett armband som kallas Pokémon Go Plus kan användas tillsammans med appen. Armbandet använder vibration och blinkande lysdiod för att meddela spelaren om Pokémon i ens närhet. Spelaren trycker på knappen i en särskild Pokémon Go-sekvens för att fånga sin Pokémon och kan efteråt se i appen vilken Pokémon som har fångats.

Lansering

Spelet släpptes först den 6 juli 2016, med lansering i Australien, Nya Zeeland och USA.

P.g.a. högt belastade servrar vid lanseringen förklarade Niantics vd John Hanke att fortsatt lansering skulle

”pausa tills Niantic var bekväma” med de svårigheter man stött på.

I Sverige släpptes spelet den 16 juli.

Mottagande

Spelet slog igenom stort i USA, där över 5% av alla Androidanvändare laddade ner spelet och därmed passerade dejtingappen Tinder i popularitet, som låg på 2%. Spelet är enligt en rapport det största mobilspelet i amerikansk historia, räknat i aktiva dagliga användare.

En undersökning från 2017 visade att bland svenska skolungdomar var andelen spelande pojkar 11-13 år 40%. flickor 34%. 14-16 år, 20% pojkar och 13% flickor.

Pingviner har uruselt smaksinne

KÄLLA: Kockarnas kamp

Pingvinen har tappat smaksinnet. Forskare har upptäckt att de bara kan känna smakerna salt och surt.

Det gör att de inte kan känna smaken av den fisk de så glupskt sätter i sig.

Smakupplevelse tros vara viktig för arters överlevnad, men för pingvinen så anses smaktappet inte påverka då de slukar sin fisk hel.

Deras beteende att svälja födan hel, och deras tungas struktur och funktion, pekar på att de inte behöver någon smakupplevelse. Men det är oklart om de här egenskaperna orsak till eller konsekvens av deras stora smakförlust.

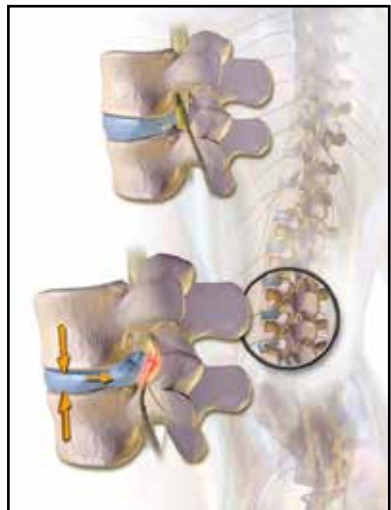
Bakom utvecklingen skulle det kalla polarklimatet kunna ligga, då pingvinhjärnan kan ha svårt att tolka smakerna sött, beskt och umami vid låga temperaturer.

Varför är äldre framåtkrökta?

Äldre är framåtkrökta för att det öppnar upp hålen som nerverna går igenom, så att musklerna fungerar bättre. Då pressas diskarna ihop och därför blir vi kortare när vi blir äldre.

KÄLLA: McLaughlin Chiropractic på Youtube

Rullstolarnas historia och utveckling

Rullstolar är en av de mest effektiva och mest använda typerna av medicinska stödåordningar idag. De används på sjukhus, äldreboenden och privata bostäder. Det finns mängder av rullstolstyper. De är manuella eller elektriska. De är gjorda för inomhus eller utomhus, och det finns otaliga anpassningsbara funktioner som gör att du kan välja den perfekta rullstolskonfigurationen för att möta dina funktionella och komfortbehov.

Självfallet har rullstolar kommit långt sedan de första.

Det är osäkert vad som kan anses vara den första rullstolen, eller vem som uppfann den. Den första kända dedikerade rullstolen (uppfanns 1595 och kallas invalidstol) gjordes för Filip II av Spanien av en okänd uppfinnare. 1655 byggde Stephen Farfler, en paraplegisk urmakare, en självgående stol på ett trehjuligt chassi”.

En del uppskattar att den första rullstolen uppfanns mellan 600- och 400-talen f.Kr. Att det möjligen uppfanns tillsammans med skapandet av hjulmöbler och skottkärror.

Som du kan se finns det en viss oklarhet om rullstolens ursprung.

En tidslinje

500-talet f.Kr.: De tidigaste uppgifterna om en enhet som liknar en rullstol går tillbaka till Kina. Tidiga versioner kom från möbel-designer med hjul. Man tror att kineserna använde skottkärror för att flytta runt handikappade.

1100-talet: Man tror att konceptet med skottkärran och råa versioner av rullstolen började användas vid denna tid i Europa.

1655: Den första självgående rullstolen utvecklades. Den uppfanns i Tyskland av den handikappade urmakaren Stephan Farfler. Hans design inkluderade tre hjul och han kunde flytta den med hjälp av ett roterande handtag på framhjulet. Ungefär samma tidsram utvecklade den tyska uppfinnaren och mekanikern Johann Hautsch en serie rullstolar.

1760: Badstolen skapades av den engelske uppfinnaren James Heath. Det blev ett populärt sätt att transportera människor med sjukdomar och funktionshinder, även om det från början var designat för kvinnor. Den hade en tre- och fyrhjulsdesign, och den kunde skjutas eller dras. Andra mönster utvecklades så att människor kunde dras med häst.

1700-talet: Rullstolar började bli en vanlig inventarie i medicinska kataloger. De annonserades som transportanordningar för patienter. De liknade fätöljer med två större hjul fram och ett mindre hjul bak.

1901: Grundstolen uppfanns. Den liknar den moderna designen av rullstolar som används idag. Den hade sits, fotstöd och fyra hjul – två mindre hjul fram och två större bak.

1932: Den hopfällbara rullstolen introducerades. Det är ett av de största designgenombrotten i enhetens historia. Den uppfanns av Harry Jennings för sin vän. Den fällbara designen och stålörsstolen med en korsram blev standarddesignen. Denna modell gjorde det möjligt för människor att använda rullstolen utanför hemmet, sjukhus och vårdinrättningar. Senare konstruktioner byggde på Jennings koncept och fokuserade på att minska stolens vikt och förbättra dess totala prestanda.

1950: Efter andra världskriget ökade efterfrågan på rullstolar. Det fanns tusentals skadade veteraner som behövde rörelsehjälp. Kanadensaren George Klein, såg behovet och uppfann den elektriska rullstolen för veteraner. Den ursprungliga designen var en vanlig rullstol med en motor tillagd. Senare konstruktioner hade motorn och batteriet inbyggda i stolen, under sätet. Ytterligare utvecklingar inom ergonomi, kontroller, komfort och prestanda skapades när ny teknik utvecklades.

1980: Nischade rullstolsdesigner började komma ut på marknaden. Under denna tid skapades den stela rullstolen. Den var avsedd för idrottare. De är självgående och vissa kan nå hastigheter på upp till 30 km/h.

FOTO: José Juan Figueroa

Attribution 2.0 Generic CC BY 2.0 Deed

Första hissarna

Det började med handdrivna hiss-konstruktioner i Egypten för att lyfta stenblock till pyramiderna.

Nästan 5 000 år senare ska människor färdas 632 meter up i Shanghai Towers på 55 sekunder.

Historiens första dokumenterade hissar – eller hissliknande konstruktioner, åtminstone – är från byggandet av Egyptens pyramider 2 600 f. Kr., då man med handkraft lyckades veva upp de stora stenblocken till rätt plats.

Under historien använde man sig sedan hävarmar, vevar, taljor och trumphjul för att lyfta tunga föremål.

Bl. a. fanns hissar under manegen i Colosseum i Rom, på vilka man lyfte upp vilda djur till gladiatorspelen.

På 1700-talet tillverkade Christopher Polhem en hiss som drevs med vattenhjul vid Falu gruva. Det är första gången som ordet ”hiss” nämns i svenska texter.

1874 invigdes ånghissen på Grand Hotell i Stockholm, som anses vara den första publika hiss i landet.

Under 1880-talet fick hissarna ett brett genomslag i Sverige med flera spektakulära projekt, inte minst Katarinahissen (bilden).

Sveriges första personhiss var troligen den ångdrivna hissarna på Grand Hotel i Stockholm från 1881.

Katarinahissen

Den gamla Katarinahissen vid Slussen i Stockholm (området på Södermalm heter Katarina) stod färdig 1883. Redan efter första året hade den haft nästan en miljon trafikanter. Den var i drift till 1935.

1936 blev nästa hiss färdig. Den blev slutet av 1990-talet känd som startplats när TV-programmet **På Rymmen** alla 3 säsongerna av skickade ut säsongens första rymmarpar.

2010 stängdes hissarna då de var utsliten efter 70 år.

2011 meddelades ägarna och förvaltarna att driften av hissarna inte skulle återupptas.

2014 påbörjades renovering av dem.

2022–2023 fick hissarna nytt maskineri och de tidigare två hisskorgarna ersattes av en, större, korg.

19 oktober 2023 öppnade den för allmänheten. Med gratis åkturer fram till våren 2024.

Sedan 2023 går hissarna mellan Katarina gångbro och Katarinavägen.

TEXT: Stina Palm

KÄLLA: sterikshiss.se, locum.se, vaxer-stockholm

I sällskapsspelet Trivial Pursuit lärde jag mig en gång att den första hissen installerades i det franska slottet Versailles.

Den första människodrivna, motviktade, personliga hissen byggdes 1743 på uppdrag av kung Ludvig XV av Frankrike.

Den fannspå norra sidan av kungens lilla innergård och kopp-lade hans lägenhet i Versailles till hans älskarinna, Madame de Châteauroux, som bodde en våning ovanför honom.

Den hjälpte även henne att nå sin lägenhet bekvämare.

Den perfekta mekanismen användes sedan av Mme de Pompadour 1745-1750 och förblev i tjänst till 1754, då den demonterades och överfördes till slottet i Fontainebleau, det största av de franska kungliga slotten.

Rolig lek ill firmafesten, klassåterträffen eller släktkalaset

Middagsbjudning

Till arrangören:

Du behöver: 2 skjortor där du klippt bort en knapp vardera, 2 halvstora potatisar, 2 träslevar, 2 slipsar, valfritt (jämnt) antal ägg, 2 skålar att vispa i och 2 skålar att hålla äggulan i, 2 vispar, 2 skalade morötter, 2 rivjärn, en potatis med skåror halvvägs igenom, en servettvinkningsmodell

Innan tävlingen börjar fyller alla åskådare i vem de tror vinner. Det är alltså både en tipsrad och en duelltävling. Ett A4 passar bättre, så för helst över.

Det är jobbigt att ha fest. Mycket som ska fixas. Allt ska hinnas med innan gästerna kommer.

Hasselbackspotatis blir det till huvudrätten. Det tar en stund att fixa, men gott blir det. Vem är snabbast på det? (förebild finns)

_____ eller _____?

Svar: _____

Grönsakerna har vi glömt. Det går inte för sig. Vi har bara morötter hemma. Det får bli handrivna. Vem är snabbast?

_____ eller _____?

Svar: _____

Till efterrätt blir det citronpaj med maräng. Att vispa äggvita till maräng är en konst. Vem är snabbast på det?

_____ eller _____?

Svar: _____

Oj, knappen hade åkt ur skjortan. Sy i snabbt som sjutton. Vem är snabbast på det?

_____ eller _____?

Svar: _____

Frugan ropar: Du tar väl slips? Den är oknuten förstås! Hjälp mig! Vem är snabbast på det?

_____ eller _____?

Svar: _____

Servetterna är ovikta. Snabbt ska det gå. Snart kommer gästerna. Vem är snabbast?

_____ eller _____?

Svar: _____

Enväldig domare: _____

Alkomätare och alkolås

KÄLLA: trafikverket.se

Alkomätare och alkolås fungerar enligt samma princip. I mätinstrument med sådan teknik fångas utandningsluften upp av en bränslecell med 2 platinaelektroder. Den alkohol som finns i utandningsluften oxiderar och genererar elektrisk ström. När alkoholkoncentrationen är högre genereras mer ström.

Alkomätare Alkoholutandningsprov

Alkoholutandningsprov som bevismedel har använts i Sverige sedan 1989 och har samma bevisvärde som blodprov.

Bevisinstrumentet används stationärt samt mobilt i bussar, bilar, båtar och helikoptrar.

Rattfyllerigränser

I Sverige tillämpas 2 olika straffskalor gällande rattfylleri, en för utandningsprov och en för blodprov. Alkohol i utandningsluft mäts i milligram alkohol per liter utandningsluft (mg/l). Alkohol i blodet mäts i promille (mg/g). Graden av brott indelas numera i rattfylleri och grovt rattfylleri.

Straffbarhetsgränsen för rattfylleri är 0,10 mg/l utandningsluft eller 0,2 promille (‰) i blod, beroende på om personen i fråga har lämnat utandningsprov eller blodprov. Gränsen för grovt rattfylleri är 0,50 mg/l eller

1,0‰. Straffbarhetsgränserna mellan utandningsprov och blodprov förhåller sig så att det i de allra flesta fall är till fördel för den misstänkte att lämna utandningsprov.

Provtagningsförfarande

Första steget i en trafiknykterhetskontroll är att föraren får blåsa i ett handhållet sällningsinstrument som ger utslag om alkoholhalten i utandningsluften är över straffbar gräns.

Resultatet redovisas endast som ”Pos” respektive ”Neg”.

Sällningsprov får utföras utan misstanke om brott.

Om sällningsprovet ger positivt utslag är nästa steg utandningsprov i ett bevisinstrument, s. k. bevisprov.

Föraren ska då blåsa 2 gånger med 6-9 minuters mellanrum. Från de båda delproven beräknas automatiskt ett medelvärde och från detta görs ett säkerhetsavdrag innan analysresultatet redovisas.

På de som vägrar blåsa eller misstänks för drograttfylleri tas blodprov istället för utandningsprov. Blodprov tas även när det inte finns tillgång till ett bevisinstrument inom rimligt avstånd eller om alkoholutandningsprovet av någon orsak inte blir godkänt.

Personer med astma och kraftigt berusade personer kan ha svårt att lämna utandningsprov.

Munalkohol och störande ämnen

Resultatet av ett godkänt bevisprov kan inte vara förhöjt p.g.a. munalkohol eller störande ämnen.

Bevisinstrumentet har tillförlitliga funktioner för att hantera detta.

Med munalkohol avses den lilla mängd alkohol som kan finnas kvar i munhålan cirka 15 minuter efter intag eller munsköljning med produkter som innehåller alkohol.

Oftast tar det längre tid än 15 minuter mellan sållningsprov och bevisprov och då är ev. munalkohol borta.

Mängden munalkohol halveras på cirka 1,5 minut och cirka 90% försvinner på 6 minuter.

Munsköljning med vatten innan ett bevisprov är inte nödvändigt.

Det bevisinstrument som nu används i Sverige är av fabrikat Evidenzer.

Detta har mycket god förmåga att detektera munalkohol, dels genom analys av alkoholhaltens variation under ett utandningsförlopp, dels genom skillnaden i resultat från de båda delproven.

Skillnaden mellan delprovresultaten är den viktigaste kontrollen och gränsvärdet för maximal tillåten skillnad baseras på munalkoholens halveringstid. Om tecken på munalkohol upptäcks under provtagningen avbryts provet automatiskt av instrumentet och bevisprovet ska då göras om.

Med störande ämnen avses ämnen som liknar etanol, den alkoholtyp som finns i öl, vin och sprit.

Störande ämnen kan t. ex. komma från spolarvätska, bensin eller lösningsmedel (t. ex. handsprit), men kan också produceras i kroppen.

Hos personer med diabetes kan små mängder aceton förekomma i utandningsluften.

Bevisinstrumentet Evidenzer är utprovat mot 9 störande ämnen enligt en internationell rekommendation.

Utöver dessa har ytterligare 20 ämnen provats.

Bevisinstrumentet Evidenzer använder infraröd teknik (IR) och mäter etanolhalten vid 4 olika IR-våglängder, som är noga utvalda för att så effektivt som möjligt kunna särskilja etanol från andra ämnen.

Instrumentet är kalibrerat så att alla våglängder visar samma resultat för etanol. Om störande ämnen finns visar de 4 våglängderna olika resultat.

Mängden störande ämnen beräknas utifrån resultatskillnaden mellan de 4 våglängderna. Vid mindre påverkan beräknas ett automatiskt avdrag som täcker in den ev. höjningen och detta avdrag sker innan säkerhetsavdraget. Om mängden störande ämne är för stor avbryts provtagningen och kan ibland innebära att ett blodprov istället får lämnas.

Säkerhetsavdraget

Säkerhetsavdraget är inte att betrakta som en rabatt man får från den "sanna alkoholhalten" man har i kroppen.

Avdraget är till för att kompensera för den mätosäkerhet som finns hos alla analysinstrument plus den ytterst lilla mängd munalkohol och störande ämnen som instrumentet ev. inte skulle upptäcka.

Säkerhetsavdraget är 15% av medelvärdet från de båda delproven och är så beräknat att det redovisade värdet med tillräcklig säkerhet (minst 99,9%) understiger den verkliga alkoholhalten i utandningsluften i varje enskilt fall. Eftersom avdraget är proportionellt till det uppmätta värdet varierar det beroende på resultat. Vid gränsen rattfylleri (0,10 mg/l) är avdraget 0,018 mg/l och vid gränsen för grovt rattfylleri (0,50 mg/l) är avdraget 0,089 mg/l.

Mediciner

Mediciner som intas och som innehåller alkohol räknas som ett intag som vilken alkoholhaltig dryck som helst.

Både flytande mediciner och sprayer med alkohol ger munalkohol en stund efter ett intag, men detta kan bevisinstrumentet hantera.

Det kan t. ex. vara olika munsköljprodukter.

Alkolås

Alkolås bygger på en teknik som gör att bilen inte går att starta om det finns alkohol i förarens utandningsluft.

I transportbranschen

Allt fler kräver alkolås vid entreprenad-, fordons-, persontrafik- eller transportupphandlingar. Företag och organisationer beslutar om att installera alkolås i sina fordon, som ett led i ett trafiksäkerhetsarbete.

Men alkolås kan också vara en del i arbetsmiljöarbetet, för att göra transporter och resor säkra.

Ett beslut om att börja använda alkolås behöver kommuniceras på bred front, för att skapa vilja och engagemang i hela organisationen.

Erfarenheter har visat att den också bör innehålla vad som ska hända när en förare ertappas med att ha druckit alkohol. Det kan handla om allt från rutiner för det akuta problemet till mer långsiktiga åtgärder, som att erbjuda stöd via företagshälsovården för att bryta ett alkoholmissbruk.

För narkotika finns det ingen teknik som motsvarar alkolås, och det är därför viktigt att policyn även tar upp hur man ska förhålla sig till om bruk av narkotika uppdagas.

Kvalitetssäkring av transporter, som metod för att arbeta för nykter och trafiksäker trafik, kan summeras i 4 steg:

Beslut och förankring

Policy och mål

Handlingsplan och åtgärder

Uppföljning.

Visste du att...?

KÄLLA: elle.se

När frikadeller, kokta köttbullar, är klara flyter de upp.

Ananas växer på buskar som kan bli upp till 1,5 meter långa.

Morötter var från början lila. Den moderna orange moroten existerar bara för att nederländska odlare i slutet av 1700-talet odlade muterade stammar av den lila sorten. Minimorötter existerar inte. Det är defekta morötter som har skivats, skalats och formats till mindre bitar.

Människor föds med sockersug. Nyfödda föredrar starkt söta smaker jämfört med salt och bitter smak.

Choklad har använts som valuta. Under aztekernas tid blev kakaoböner så eftertraktade att de användes som ett sätt att handla varor. Typ som i nuläget när man förhandlar om vem som får sista biten av chokladkakan.

Nästan hela världens bananexport kommer från en enda odlad sort som heter Cavendish. Just dessa bananer är frölösa och kan därför inte föröka sig, vilket innebär att jordbrukarna måste klona växten.

Ostron lever när du äter dem. Döda ostron kan innehålla ett stort antal bakterier som kan göra dig väldigt sjuk, därför lever ostronet när du kakar det.

Ketchup såldes som medicin. Nog för att det hade varit svårt att klara livet utan ketchup men förr såldes det faktiskt som medicin. Koncentrerat i pillerform trodde man att ketchup kunde behandla bl. a. diarré och matsmältningsbesvär.

Många har säkert koll på att man inte ska ge choklad till hundar men vet du varför det är en dålig idé? Choklad innehåller teobromin, en bitter kemikalie som finns i kakaoböner, som har knutits till sjukdomar hos hundar. I tillräckligt stora mängder kan den giftiga reaktionen på kemikalien orsaka allvarlig skada.

Läs mer på nästa sida.

Styrka i peppar

KÄLLA: ViolinMD på Youtube

Kapsaicin är ett fettlösligt, färglöst, doftlöst och vaxartat ämne hos växtarter i släktet Capsicum, som är orsaken till den upplevda hettan - att det känns som att din mun brinner. Koncentrationen av kapsaicin mäts i scovillegrade.

Pepparväxten har troligen utvecklat ämnet som skydd mot växtätande djur samt angrepp från svampar och mikroorganismer.

Pepparn skapade ämnet som självförsvar, så att djur inte skulle äta den. Ämnet aktiverar speciella receptorer (mottagare) i munnen. Det är samma receptorer som skulle signalera om du sprutade in hetvatten i munnen.

Sensorerna sänder signaler till soma sensuale cortex (på svenska ungefär kroppskänslohjärnbarken).

Hettasignalen når även hypothalamus, som reglerar din kroppstemperatur. Den signalerar om överhettning. Det är därför man börjar svettas om man äter något starkt.

Signaler skickas även till det limbiska systemet, som processar information om belöning och faror. Det här triggar känslor av rädsla och oro och till slut pumpas adrenalin ut, så att kroppen hamnar i ett "bråk eller flykt"-läge.

Man kan träna hjärnan till att hantera de här känslorna.

Men det här är faktiskt inte bara dåligt. Till slut börjar hjärnan besvara smärtan, genom att utsöndra endorfiner, vårt naturliga smärtstillande ämne.

Uppenbarligen svarar människor olika på smärta.

Vi föds inte med samma antal receptorer, vilket direkt påverkar hur starkt något smakar.

Sedan är det psykologi. En del människor gillar verkligen den brännande känslan och det finns en nyfiken relation mellan smärta och välbehag. Plus att det kan vara spännande för adrenalinjunkies.

Det finns också en stark kulturell aspekt. Människor växer upp och älskar stark mat och de utvecklar en tolerans.

SEAMSFASTER. Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported

Utländskt accentsyndrom

KÄLLA: Wikipedia

Utländskt accentsyndrom är en mycket sällsynt sjukdom eller syndrom. Sjukdomen innebär att den drabbade en dag vaknar upp med ett annat uttal av sitt modersmål utan att veta varför. Bara ett sextiotal fall har dokumenterats 1941-2009.

Forskning har pekat på en koppling mellan syndromet och en mindre stroke som har drabbat hjärnans talcentrum. Det föreligger dock olika teorier om sjukdomens direkta ursprung.

Ett av de tidigt dokumenterade fallen var en norsk kvinna som 1941 drabbades av en huvudskada efter en flygräd och började tala med vad man uppfattade som en kraftig tysk brytning. Ett av de senare dokumenterade fallen var en kvinna från Newcastle som började tala med vad man uppfattade som jamaicansk, kanadensisk och slovakisk brytning.

En eller flera flätor i håret

Vanlig, tredelad fläta

Ta tag i håret som att du skulle sätta upp det i en vanlig hästsvans.

Dela "svansen" i 3 lika stora tofsar.

Ta högra tofsen och lägg den över den mittersta, så höger nu ligger i mitten och mitten till höger.

Ta sedan vänstra tofsen och lägg i mitten.

Fortsätt korsa varannan höger och varannan vänster tills du kommer till slutet av håret.

Fäst med en hårsnodd längst ned.

Fiskbensfläta

Samla håret i en tofs och dela sedan upp det i 2 lika stora delar.

Håll i båda tofsarna samtidigt som du tar en liten del hår högt upp på huvudet på höger sida och lägger över i vänster hand.

Gör likadant på andra sidan.

Fortsätt plocka från varannan sida, lite hår i taget, och lägg rakt över på andra sidan tills du kommer ner till slutet av håret.

Fäst med en hårsnodd längst ned.

Inbakad fläta

Välj om du vill göra 1 eller 2 flätor. Vill du göra 2 flätor så delar du först upp håret i 2 lika stora delar:

Ta tag i övre delen av ditt hår och samla det i en tofs.

Dela tofsen i 3 lika stora delar.

Korsa höger tofs över mittentofsen så den nu hamnar i mitten.

Korsa sedan vänster tofs över mittentofsen, så den nu hamnar i mitten.

Ta sedan höger tofs, lägg till lite mer hår från höger sida i den och korsa sedan över den till mitten.

Gör samma sak på vänster sida och korsa vänster tofs över till mitten.

Fortsätt jobba dig nedåt tills du är längst ner på håret.

Fäst med en hårsnodd längst ned.

Utbakad fläta

Ta tag i övre delen av ditt hår och samla det i en tofs.

Dela tofsen i tre lika stora delar.

Korsa höger tofs under mittentofsen så den nu hamnar i mitten.

Korsa sedan vänster tofs under mittentofsen, så den nu hamnar i mitten.

Ta sedan höger tofs, lägg till lite mer hår från höger sida i den och korsa sedan under den till mitten.

Gör samma sak på vänster sida och korsa vänster tofs under till mitten

Fortsätt jobba dig nedåt tills du är längst ner på håret.

Fäst med en hårsnodd längst ned.

Cornrowflätor

Välj hur många flätor du vill ha och dela upp håret i så många sektioner, med raka benor hela vägen uppifrån huvudet och nedåt.

Börja med din första fläta genom att dela upp det översta håret i en av sektionerna i tre lika stora tofsar.

Jobba sedan som i utbakad fläta – ta höger tofs och korsa till mitten – under mittentofsen. Korsa vänster tofs under till mitten.

Ta höger tofs, lägg till lite mer hår från höger sida i den och korsa över den till mitten.

Gör samma sak på vänster sida och korsa vänster tofs över till mitten.

Fortsätt lägga till lika mycket hår varje gång från varje sida tills du kommer ner till nacken, då fortsätter du fläta vanligt, fast under varje gång, tills håret tar slut.

Fäst med en hårsnodd längst ned.

Locka hår med flätor

Om du sover med blöta flätor är håret lockigt när du tar bort flätorna på morgonen. Vilka typer av lockar det blir beror på hur hård du har flätat.

Barn behöver pilliga utmaningar i vardagen

Mellanstadieelever som inte kan knyta skorna eller hålla en sax.

Flera slöjdlärare har larmat om kraftigt försämrad finmotorik hos grundskoleelever.

Att bygga bort pilliga utmaningar i vardagen riskerar att bromsa utveckling, förklarar arbetsterapeuten och slöjdläraren Ulrika Junell.

Att armbandsur inte är så vanligt idag, gör att man behöver krångla med fingrarna betydligt mindre än förut.

Att det finns så många alternativ till små knappar på plusar och skjortor gör också samma sak.

KÄLLA: ljusnan.se

Okej då, det här är en vuxenklocka. Men pappa hade en sådan när jag var liten och man kan ju öva fingerfärdighet på andras saker också.

PAPPER OCH STYGN

